

4 มาตรการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธกับการเผยแผ่ในโลกยุคผันผวน

4 RISK MANAGEMENT MEASURES FOR BUDDHIST ORGANIZATIONS AND PROPAGATION IN A VUCA WORLD

พระครูสมุห์สนิทวงศ์ วุฑฺฒิวโรโส¹ และขันทอง วัฒนประดิษฐ์

Phrakhu Samu Sanitwong Vuddhivaṃso¹ and Khanthong Wattanapradit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email : 6301105027@mcu.ac.th¹

Received 29 June 2023; Revised 14 October 2023; Accepted 30 April 2024.

บทคัดย่อ

ปัจจุบันสถานการณ์โลกนับวันยิ่งผันผวน หลายองค์กรต้องเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่เว้นแม้แต่องค์กรทางศาสนา ดังจะเห็นได้จากสถานการณ์เกี่ยวกับองค์กรพุทธนานาชาติซึ่งมีเป้าหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในช่วงภาวะวิกฤตที่ผ่านมา ต้องเผชิญทั้งภัยคุกคามจากโรคภัยไข้เจ็บ ภาวะเศรษฐกิจ ภัยสงคราม การไม่นับถือศาสนาของคนรุ่นใหม่ ภาวะเสื่อมถอยของศรัทธาชาวพุทธ ทำให้การเผยแผ่คำสอนเริ่มเข้าสู่สถานการณ์ที่ท้าทาย อย่างไรก็ตาม หลายองค์กรมีการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่องานเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างทันทั่วทั้งนี้ เป็นเพราะองค์กรพุทธได้น้อมนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นมาตรการในการจัดการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบและกลไก ทั้งในเชิงป้องกัน แก้ไข พัฒนา และรักษาต่อยอด เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความสืบต่อและต่อเนื่อง ผู้เขียนได้นำเสนอ 4 มาตรการการบริหารความเสี่ยงวิพุทธ ที่สามารถนำมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรพุทธแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กรต่างๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้รับมือกับสถานการณ์ความเสี่ยงต่าง ๆ ด้วยความไม่ประมาท และยั่งยืน

คำสำคัญ: บริหารความเสี่ยง; ปธาน 4; เครือข่ายองค์กรพุทธ; คนรุ่นใหม่; โลกยุคผันผวน;

Abstract

The current global situation is becoming in a VUCA World (volatility, uncertainty, complexity, and ambiguity), with many organizations facing both direct and indirect crises. Even religious organizations are not exempt from these challenges, as seen in the case of an International Buddhist Organization Network with the goal of propagating Buddhist teachings. In the past crisis period, they had to confront threats such as infectious diseases, economic instability, wars, the disregard of religion by the younger generation, and the decline of

Buddhist faith. These factors have made the dissemination of teachings enter a challenging phase. However, many organizations have implemented risk management strategies to efficiently propagate their mission and effectively address specific problems in a timely manner. This is because Buddhist organizations have adopted the teachings of the Buddha as principles for systematic and mechanized risk management measures. These measures encompass prevention, resolution, development, and sustainability, ensuring the continuous propagation of Buddhist teachings. The author presents four risk management measures in the Buddhist way that can be applied to the dissemination of Buddhism within Buddhist organizations. These measures are also beneficial to various organizations in adapting and dealing with different risk situations with earnestness and sustainability.

Keywords: Risk Management; sammappadhāna 4; Network Buddhist Organizations; New Generation; Vuca World.

บทนำ

ความท้าทายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกผันผวน โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง และก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้ชาวพุทธและองค์กรพุทธ ต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ข่าวมากมาย อาทิ ข่าว “ทะเล ลามะ” หยอกล้อกับเด็กผู้ชาย (PPTV, 2023), ข่าว “รอง ผ.อ. สำนักพุทธฯ” แสดงความห่วงใยต่อพระพุทธศาสนาและเยาวชน (Thairath, 2023), ข่าววิจารณ์ปล่อยปลา 4,000 กก.” Kapook (2023) ข่าวเหล่านี้ถ้าอยู่ในแวดวงคนที่เลื่อมใสศรัทธาหรือวงประชุมสัมมนา คงไม่มีปัญหา แต่เมื่อภาพและข่าวเผยแพร่ไปในสื่อสังคมออนไลน์ หลายแพลตฟอร์ม วงกว้าง หลากหลาย ต่างวัย ต่างศาสนา ต่างพื้นฐานความรู้ และความคิด เกิดข้อสงสัย ไม่เข้าใจ และข้อวิพากษ์วิจารณ์อย่างท่วมท้น เผ็ดร้อน บวก-ลบ และรุนแรงอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นผลจาก “โลกไร้พรมแดน” และจาก 3 กระแสหลัก ซึ่งประกอบด้วย 1) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) 2) กระแสการพัฒนาเทคโนโลยี (Big Bang of Technology) และ 3) กระแสความเป็นใหญ่ของเงินทุน (Financialization) ซึ่งก่อให้เกิด สภาวะกระแสผันผวนที่เรียกว่า VUCA World เป็นความผันผวน ความไม่แน่นอน และความสับสนวุ่นวาย และความคลุมเครือ (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) รวมทั้งสภาวะแวดล้อมเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Giles, 2018) VUCA World ถือว่าเป็น The New Normal จึงเป็นสภาวะปกติแบบใหม่ของโลกที่ผู้คนในสังคมจำเป็นต้องหาเทคนิค วิธีการ หรือเครื่องมือ ด้วยการสร้างความพร้อมในการรับมือความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือให้ได้ (Namprom, 2019)

ภัยจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังเผชิญอยู่ผู้เขียนจัดเป็นภัยได้ 4 ประการ คือ (1) ภัยไข้เจ็บจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19, (2) ภัยสงครามความขัดแย้งในประเทศ และระหว่างประเทศ เช่น ศรีลังกา เมียนมา ลาว ไทย อินโดนีเซีย สงครามรัสเซีย-ยูเครน เป็นต้น, (3) ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มาพร้อมภาวะโลกร้อน ภาวะเรือนกระจก จนกระทั่งองค์การสหประชาชาติ ต้องออกมารณรงค์การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และ (4) ภัยเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นทุกข์ภัย ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อในหลายประเทศ เช่น ใน

สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ทั้งหมดเป็นภัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ภัยภายในที่สำคัญและส่งผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคต (Phrakhrusamu Sanitwong Wuttiwangso, 2023) คือ 1. จำนวนผู้บวชในพระพุทธศาสนาลดลง เช่นในประเทศไทย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รายงานตัวเลขสถิติจำนวนพระภิกษุสามเณร (National Office of Buddhism, 2020) ปี พ.ศ. 2561 อยู่ที่ 330,000 กว่ารูป แยกเป็นพระภิกษุ 282,571 รูป และสามเณร 47,736 รูป (สำรวจข้อมูล ณ วันที่ 29 ธันวาคม 2560) แต่สถิติปี พ.ศ. 2563 เหลือประมาณ 250,000 กว่ารูป แยกเป็น พระภิกษุ 215,871 รูป และสามเณร 36,980 รูป (สำรวจข้อมูล ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2562) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภายใน 2-3 ปี จำนวนพระภิกษุสามเณรไทย ลดลงกว่า 80,000 รูป 2. ข่าวเสียหาย (Bad News) และข่าวเท็จ (Fake News) คนเสื่อมศรัทธาไม่ไว้วางใจพระและวัด (Professor Emeritus Sukanya Sudbanthad, 2023) เนื่องจาก New Media เข้าถึงสังคมทุกกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลข่าวสาร (Information) นำเสนอในลักษณะเร้าอารมณ์ (Emotion) และเน้นไปทางภาพมากกว่าตัวอักษร การสรุปข้อมูลจึงขึ้นอยู่กับ “การตัดสินใจด้วยอารมณ์” และนำไปสู่ “ความไม่ไว้วางใจ” ในทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว และวัดกลายเป็น target ของการถูกโจมตีในแง่ต่างๆ ก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจในวัดและพระ ส่งผลมาถึงความเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา 3. ภาวะการณ์คนรุ่นใหม่มองศาสนาไม่จำเป็นหรือไม่ตอบโจทย์กับวิถีชีวิต ซึ่งเกิดจาก Generation Gap หรือช่องว่างระหว่างวัย รุ่นพ่อแม่ถูก รุ่นปู่ย่าตายาย สอนให้เชื่อดด้วยศรัทธา แต่รุ่นลูกจะเชื่อดด้วยความสมเหตุสมผล เมื่อผู้ใหญ่ให้เหตุผลไม่ได้ เด็กรุ่นใหม่จึงมองว่า คำสอนในพระพุทธศาสนาไม่สอดคล้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน เป็นเพียงความเชื่อ ไม่ใช่ความจริง และปัจจุบันการหาความรู้ต่างๆ สามารถเข้าถึงได้จากโลกอินเทอร์เน็ต, Google, Chat GPT เป็นต้น ตัวอย่างความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ที่มีมุมมองต่อศาสนาเปลี่ยนไป (BBC News ไทย, 2022) 4. ภาวะการณ์คนไม่มีศาสนา มีผลการสำรวจ 106 ประเทศ พบว่า จำนวนเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่ไม่นับถือศาสนามีแนวโน้มที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยปี 2018 คาดการณ์ว่า ผู้ไม่มีศาสนาอยู่ราว 20% (BBC News ไทย, 2022) อย่างไรก็ตามแม้ว่าบางความเห็นจะสะท้อนว่าการไม่มีศาสนา ไม่ใช่มีศีลธรรมเสมอไป แต่ก็ถือว่าเป็นสถานการณ์ความเสี่ยงในการสืบสานคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะมีคำสอนไม่ให้อึดมั่นถือมั่นทุกอย่างมีเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไป แต่ในฐานะองค์กรพุทธที่มีอยู่ทั่วโลกควรจะมีมาตรการในการในการรับมือกับความเสี่ยงเพื่อป้องกัน รักษา สืบสานต่อยอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ให้คงอยู่ได้ยาวนานเท่านั้น บทความนี้ผู้เขียนจึงนำเสนอการนำหลักปธาน 4 องค์กรที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดญาณด้วยความเพียร 4 ประการ ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่สามารถนำมาใช้ในการรับมือกับความเสี่ยงขององค์กรพุทธในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเริ่มต้นในการนำเสนอความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของคืออะไร หลักปธาน 4 ในทางพระพุทธศาสนาแล้วไว้อย่างไร และท้ายที่สุดการนำหลักปธาน 4 มาใช้ในการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อรับมือสถานการณ์โลกแห่งความผันผวนควรเป็นอย่างไร

การบริหารความเสี่ยงขององค์กรในยุคผันผวน

ก่อนที่จะกล่าวถึงการบริหารความเสี่ยงคืออะไร ผู้เขียนขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับโลกยุคผันผวน (VUCA WORLD) คืออะไร โลกยุคผันผวน หรือบางทีเรียกว่าโลกยุคพลิกผัน VUCA WORLD เป็นโลกแห่งความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต

สังคม เศรษฐกิจการเมืองและการศึกษา (Oraphan Butkatanyu, 2021) ทั้งนี้คำว่า VUCA เริ่มต้นมาจากสถานการณ์ที่สื่อถึงความความสับสนและผันผวนในประเทศที่กองทัพประเทศสหรัฐอเมริกาใช้เรียกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยสงครามที่อัฟริกาและอิรักที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก ต่อมาคำนี้ถูกนำมาใช้ในโลกขององค์กรธุรกิจและอีกหลาย ๆ องค์กรก็ถูกนำมากล่าวถึง เช่น องค์กรการศึกษา เป็นต้น VACA เป็นคำย่อของคำสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ที่องค์กรต่าง ๆ กำลังเผชิญและส่งผลต่อองค์กรได้หากไม่เตรียมการตั้งรับหรือบริหารความเสี่ยง โดยคำว่า V ย่อมาจากคำว่า Volatility หมายถึง ความผันผวน การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่สามารถคาดเดาได้ U มาจากคำย่อของคำว่า Uncertainly หมายถึง ความไม่แน่นอนที่ยากต่อการตัดสินใจ ส่วนคำว่า C มาจากคำว่า Complexity คือ ความซับซ้อนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ในเชิงระบบ และคำว่า A ย่อมาจากคำว่า ความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน ไม่สามารถคาดเดาผลได้ชัดเจน จากองค์ประกอบของคำเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า โลกยุคผันผวนเป็นสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความกังวลกับองค์กร เพราะการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วทำให้รู้สึกวุ่นวายความมั่นคง หากปรับตัวไม่ได้หรือปรับตัวได้ช้าจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตหรือดำเนินธุรกิจได้ยากขึ้น และในขณะเดียวกันยังเป็นยุคที่เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้นคลื่นลูกหลังที่แข็งแกร่งสามารถแข่งขันหน้าองค์กรธุรกิจที่มีประสิทธิภาพต่ำแม้ว่าจะดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมาก่อน ท้ายที่สุดด้วยความไม่แน่นอนนี้ส่งผลต่อสภาพความสัมพันธ์และความผูกพันของคนกับองค์กรที่ลดน้อยลง (Norarat Funchian, 2019) ด้วยเพราะผู้คนต่างก็นึกถึงความอยู่รอดของตนเองมากกว่าองค์กร ซึ่งผู้เขียนมองว่าโลกผันผวนนี้แม้แต่องค์กรทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าประเทศใดต่างก็เผชิญกับความไม่แน่นอนและสถานการณ์ที่รับมือได้ยากหากขาดการเตรียมการหรือความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตัวอย่างสถานการณ์ที่เห็นได้ชัดในฐานะองค์กรพุทธนานาชาติ คือ สถานการณ์จากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การไม่สามารถไปวัดทำบุญได้ตามปกติทำให้ผู้คนเริ่มห่างหายจากวัด การบริจาคที่น้อยลงด้วยเพราะผู้คนต่างได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจถ้วนหน้า การจะทำบุญให้วัดหรือองค์กรพุทธเป็นเรื่องที่จำเป็นน้อยกว่าปัญหาเรื่องปากท้อง ดังนั้นการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธนานาชาติควรเตรียมการรับมืออย่างจริงจัง เพื่ออนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้จากภัยคุกคาม ดังที่กล่าวไว้ในบทนำ

ทั้งนี้ การบริหารความเสี่ยง เป็นคำที่คุ้นเคยในโลกขององค์กรธุรกิจ ความหมายของการบริหารความเสี่ยง(Risk Management) หมายถึง กระบวนการดำเนินงานขององค์กรที่เป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้องค์กรลดมูลเหตุของแต่ละโอกาสที่จะเกิดความเสียหาย ให้ระดับของความเสียหายและขนาดของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้ และตรวจสอบได้อย่างมีระบบ โดยคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ (Srinakharinwirot University, 2014) หรือเป้าประสงค์ขององค์กรเป็นสำคัญ (National Science Museum Organization, 2019) การบริหารความเสี่ยงจัดเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานองค์กรเพื่อเตรียมการรับมือปัญหาขององค์กร เป็นความเสี่ยงที่จะต้องบริหาร ดำเนินการ ให้เสร็จตามเวลา และตรงตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ บางครั้งอาจมีโอกาหรือเหตุการณ์ที่องค์กรไม่ได้คาดคิดเกิดขึ้นล่วงหน้าองค์ประกอบความเสี่ยง 8 ประการ ตามแนวคิดของ COSO-ERM (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, 2017) ที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ คือ 1.สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment), 2.การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) 3. การระบุเหตุการณ์ที่เสี่ยง (Event Identification) 4. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) 5. การตอบสนองต่อความเสี่ยง (Risk Response) 4 แนวทาง (1).การหลีกเลี่ยง (Avoid) หรือ ยกเลิก (Terminate) (2) การถ่ายโอน (Transfer) หรือ การกระจาย (Share) (3) การควบคุม (Control) หรือ

การลด (Reduction) (4) การยอมรับ (Accept, Take) 6. กิจกรรมควบคุมความเสี่ยง (Control Activities) 7. การสื่อสารและระบบสารสนเทศ (Information and Communication) และ 8. การติดตามผล (Monitoring) กล่าวได้ว่า องค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงทั้ง 8 ประการ ครอบคลุมแนวทางการกำหนดนโยบายการบริหารงาน การดำเนินงาน และการบริหารความเสี่ยง อาจสรุปได้เป็น 4 วิธี คือ หลักเสี่ยง กระจายความเสี่ยง ควบคุม และยอมรับ ในการเผยแผ่ธรรมะผ่านการขับเคลื่อนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรพุทธนานาชาติ ต้องเตรียมความพร้อม ไม่ประมาทต่อความเสี่ยง ความผันผวนต่างๆ จึงจะสามารถทำงานพระพุทธศาสนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ปธาน 4 : หลักพุทธสันติวิธีกับการบริหารองค์กรเชิงรุก

ในทางพระพุทธศาสนา การจัดการความเสี่ยงหรือปัญหา หรือ กิเลส ทุกข์ มีหลักธรรมที่เป็นหลักเป็นแนวมานานแล้วในเรื่องการ ป้องกัน แก้ไข พัฒนา และต่อยอด เรียกว่า “สัมมปธาน 4” หรือ ปธาน 4 (A.II.74,16,15.) เป็นองค์ธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดญาณ ด้วยความเพียร 4 ประการ ได้แก่ 1. สังวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น 2. ปหานปธาน เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3. ภวนापธาน เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี 4. อนุรักขापธาน เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูลย์ตัวอย่างการดำรงชีวิตด้วยหลักปธาน 4 โดย พระมหาโพธิวงศาจารย์ เจ้าอาวาสวัดราชโอรส บรรยายธรรมเรื่อง “วิถีชีวิตใหม่ New normal” ว่า “แนะนำให้ใช้ ปธาน 4 ประกอบด้วย 1) สังวรปธาน แปลว่า เพียรป้องกัน การป้องกันในแบบ New Normal 2) ปหานปธาน แปลว่า เพียรละเลิก ทั้งอะไรต่าง ๆ ที่ไม่ดี มีกฎกติกากระเปียบป้องกันไว้แล้ว แล้วในขณะเดียวกันก็ให้ทิ้งให้เลิก 3) ภวนापธาน เพียรภavana คำว่าภavanaในที่นี้ แปลว่า ทำให้มี ทำให้เป็น แล้วท่านทั้งหลายก็มีวิถีชีวิตแบบใหม่ ไม่เคยทำก็ทำ ทำไม่เป็นก็ทำเป็น 4) อนุรักขापธาน คือ การเพียรรักษา เคยทำอะไรมาดี ปฏิบัติอะไรอย่างไรดี ก็ทำไปปฏิบัติไปอย่างนั้น เคยทำวัดสวนมนต์อ่านหนังสือธรรมะก็อ่าน ฟังธรรมะก็ฟังรักษาไว้ไม่ทิ้ง สอดคล้องกับ พระครูสมุห์ธนโชติ จิระมโน ที่ระบุในงานวิจัย “การศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงของเยาวชน” (Phrakhrusamu Thanachot Chiratham, 2018) ว่า หลักพุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงของเยาวชน ตามหลักปธาน 4 คือ ป้องกัน ปราบปราม รักษา เร่งสร้าง เมื่อเยาวชนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการสร้างกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายเยาวชนคนใจดี ปรากฏว่า เยาวชนดี พ่อแม่ดี ผู้ปกครองดี ชุมชนดี โรงเรียนดี จนในที่สุดชาวบ้านเลิกผลิต เลิกขาย เลิกเสพยาเสพติดเป็นหมู่บ้านปลอดสิ่งเสพติด ยืนยันได้ว่าบูรณาการพุทธวิธีกับกิจกรรมมีส่วนสำคัญต่อการลดปัญหาความรุนแรงของเยาวชนได้จริง

กล่าวโดยสรุป ปธาน 4 เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญ ที่ผู้เขียนเห็นว่าสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการความเสี่ยงขององค์กรพุทธนานาชาติ ในยุควิกฤตเศรษฐกิจ โรคภัยไข้เจ็บ ภัยสงคราม และภัยธรรมชาติ รวมถึงภัยภายในดังที่กล่าวไว้แล้ว โดยการนำหลักปธาน 4 มาประยุกต์ใช้กับการเผยแผ่ขององค์กรพุทธนานาชาติ ในโลกยุคผันผวน ผู้เขียนนำเสนอไว้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1. **ป้องกัน** ไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้น, 2. **แก้ไข** ปัญหาภัยคุกคาม ที่มีอยู่แล้วให้หมดไป, 3. **พัฒนา** องค์กร บุคลากร เครือข่าย งานพระศาสนา ให้เจริญยิ่งขึ้นไป, และ 4. **รักษา** ต่อยอดสิ่งที่ทำไว้ดีอยู่แล้วให้ยั่งยืน

มาตรการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธกับการเผยแผ่ในโลกยุคผันผวน

จากทฤษฎีบริหารความเสี่ยง มีแนวทาง 4 วิธี ได้แก่ 1.การหลีกเลี่ยง (Avoid) หรือยกเลิก (Terminate) เพื่อหยุดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น 2. การถ่ายโอน (Transfer) หรือ การกระจาย (Share) เพื่อแบ่งเบาหรือลดความเสี่ยงให้หนักเป็นเบา 3.การควบคุม (Control) หรือการลด (Reduction) เพื่อจัดการความเสี่ยงที่ยอมรับได้ 4.การยอมรับ (Accept, Take) เพื่อจัดการความเสี่ยงที่มีผลกระทบไม่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับหลักปธาน 4 ได้แก่ 1. สังวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น 2. ปหานปธาน เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3. ภาวนापธาน เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี และ 4. อนुरักขापธาน เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพศาล

กล่าวโดยสรุปได้ว่า “ป้องกัน แก้ไข พัฒนา และรักษาต่อยอด” ทั้งนี้ นำมาปรับใช้กับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเป็นมาตรการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธกับการเผยแผ่ในโลกยุคผันผวน ดังแผนภูมิ

จากแผนภูมิดังกล่าว สามารถบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยง และหลักปธาน 4 เป็นมาตรการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธกับการเผยแผ่ในโลกยุคผันผวนได้ดังนี้

4.1 มาตรการป้องกันความไม่ศรัทธาของชาวพุทธรุ่นใหม่

ความเสี่ยงกรณีความไม่ศรัทธาของชาวพุทธรุ่นใหม่	แนวทาง: ป้องกัน แก้ไข พัฒนา ต่อยอด
4.1.1 หลีกเลี่ยงการสอนที่ให้เชื่อโดยไม่พิจารณาไตร่ตรอง 4.1.2 เปลี่ยนแปลงวิธีการสอนทั้งรูปแบบและระยะเวลา เพื่อไม่ให้ก่อให้เกิดการเบื่อหน่ายในการฟัง	4.1.1 พ่อแม่ ครู พระสงฆ์ ให้ความรู้ในพระพุทธศาสนา อย่างสมเหตุสมผล ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

4.1.3 ปรับปรุงภาษาธรรมะ ให้ง่าย และใช้ภาษาในยุคปัจจุบัน	4.1.2 ใช้สื่อที่สั้น กระชับ และดึงดูดความสนใจในการเผยแพร่ และการสอน
4.1.4 ยอมรับในความแตกต่างของคนแต่ละช่วงวัย (Generation) เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย	4.1.3 พ่อแม่ ครู พระสงฆ์ มีการประยุกต์ใช้ภาษาสื่อสารอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย
	4.1.4 ผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาได้รับการฝึกฝน อบรมศักยภาพในการเผยแพร่ เช่น การใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ การผลิตให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และการประยุกต์หลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหา รวมทั้งมีการวิจัยเพื่อพัฒนาในการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างโครงการหรือกิจกรรม เพื่อสร้างศรัทธาแก่ชาวพุทธรุ่นใหม่ ได้แก่ (1) การผลิตสื่อที่เหมาะสมกับช่วงวัย เช่น การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ทำคลิปความรู้ธรรมะสั้นๆ เข้าใจง่าย เป็นเหมือนโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นสปอต 20-30 วินาที หรือ 1 นาที (ทีเซอร์ Teaser) หรือตัวอย่างหนัง (เทรลเลอร์ Trailer) 2-3 นาที (2) การสร้างประสบการณ์ใหม่ทางพุทธศาสนา ใช้พื้นที่สื่อสมัยใหม่ เช่น Metaverse YouTube TikTok Facebook เป็นต้น ดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนาประเพณี เช่น เวียนเทียนออนไลน์, ลอยกระทงออนไลน์, วิชาบูชาออนไลน์ (Banmuang, 2022) ผ่าน Metaverse ลิงก์ <https://meta.dmc.tv> (3) อบรมเยาวชน ด้วยสมาธิและธรรมะพื้นฐาน เช่น เยาวชนเวียดนาม 7,000 คน (Thich Truc Thai Minh, 2023) เรียนรู้พุทธศาสนาและฝึกสมาธิ ช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อน ณ วัดเจติยบรรพต ประเทศเวียดนาม (4) โครงการสอบปัญหาธรรมะ เพื่อเป็นกุศโลบายให้เยาวชนอ่านหนังสือธรรมะ เช่น โครงการสอบมงคลชีวิต 38 ประการในอินโดนีเซีย (UDIA, 2023) (5) ใช้ภาษาปัจจุบัน เข้าใจง่าย เข้าถึงกลุ่มผู้ฟัง พิสูจน์ได้ด้วยตนเอง ตามพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปของวัยรุ่น เช่น ผู้ใช้ TikTok ชื่อ วนิ อินพุทธ เห็นว่า “พอเราศึกษาจริงๆ จับแก่นคำสอนพุทธเจ้า แล้วนำมาใช้ในชีวิตจริงได้ สิ่งที่ได้ค้นพบจากความรู้ตรงนี้ ปฏิบัติแค่ 1-2 เดือน ก็เห็นผล” (Wni.inbuddh, 2023)

การปรับและประยุกต์วิธีการในการเข้าถึงคนรุ่นใหม่ ผ่านรูปแบบและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจของเยาวชน โดยใช้ภาษา สื่อ เนื้อหา เทคโนโลยี ที่เยาวชนคุ้นชินและเป็นสภาพแวดล้อมในปัจจุบันอยู่แล้ว เพื่อให้เยาวชนเปิดมุมมองและมีประสบการณ์ทางศาสนา ด้วยตนเองแบบไม่มีการบังคับ

4.2 มาตรการความเสี่ยงของศาสนทายาทที่ลดน้อยลง

มาตรการความเสี่ยงของศาสนทายาทที่ลดน้อยลง	แนวทาง: ป้องกัน แก้ไข พัฒนา ต่อยอด
4.2.1 หลีกเลียงการบวช ที่ไม่ได้สอนและฝึกปฏิบัติแก่ผู้บวช	4.2.1 มีพระอาจารย์และพระพี่เลี้ยง สอนและแนะนำอย่างใกล้ชิด
4.2.2 เปลี่ยนแปลง แนวคิดเรื่องการบวชตามประเพณี โดยไม่มีการเรียนการสอนให้กับผู้บวช และการบวชระยะสั้นมากเกินไปจนไม่สามารถจัดหลักสูตรที่เหมาะสม	4.2.2 ปลุกฝังการบวชเรียนศึกษาธรรมะ อย่างน้อย 3 เดือนในช่วงเข้าพรรษา หรือ 2 เดือนช่วงภาคฤดูร้อน
4.2.3 ปรับแนวคิดเรื่องการบวช ต้องบวชตลอดชีวิต (เช่นนิคายมหายาน หรือวัชรยาน) เพื่อเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ทดลองบวชระยะสั้นแบบ 3 เดือน	4.2.3 พัฒนาหลักสูตรการบวชระยะสั้น 3 เดือนและระยะยาว

4.2.4 ยอมรับ และเข้าใจในสถานการณ์ว่ามีผู้บวชน้อยลง และมีจำนวนพระลดลงอย่างต่อเนื่องจนเป็นปัญหาต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพื่อหาวิธีปรับปรุงแก้ไข	4.2.4 ตระหนักในสภาพปัญหาว่ามีผู้บวชลดลง ดังนั้นในการฝึกอบรมพระ ควรปลูกฝังเป้าหมายอุดมการณ์บวชตลอดชีวิต บวชเรียนเป็นเนืองนิตย์ บวชเป็นอายุพระพุทธศาสนา
--	---

ตัวอย่างโครงการและกิจกรรม โครงการบวชระยะสั้นของพุทธทุกนิกาย เช่น พุทธนิยามมหายาน หมู่บ้านพลัม, บวชระยะสั้นของพุทธวัชรยาน สายทิเบต โดย **องค์ทะไล ลามะ องค์ที่ 14** บวชพระสงฆ์และแม่ชี 634 รูป (Tibet.net, 2023) 3 สัปดาห์ ณ เมืองธรรมศาลา ถิ่นพำนักองค์ทะไล ลามะ ประเทศอินเดีย เป็นต้น

4.3 มาตรการสร้างยุทธศาสตร์การเผยแผ่ในโลกยุคผันผวนและเข้าถึงกลุ่มคนที่หลากหลาย

มาตรการสร้างยุทธศาสตร์การเผยแผ่ในโลกยุคผันผวนและเข้าถึงกลุ่มคนที่หลากหลาย	แนวทาง: ป้องกัน แก้ไข พัฒนา ต่อยอด
4.3.1. หลีกเลียง การเผยแผ่ในรูปแบบการสื่อสารทางเดียว 4.3.2. เปลี่ยนแปลง วิธีการเทศน์สอนให้มีรูปแบบที่น่าสนใจ และทันสมัย โดยใช้สื่อให้หลากหลายช่องทาง ด้วยการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และสื่อ IT ต่างๆ 4.3.3 ปรับปรุง คุณภาพ สร้างมาตรฐาน และพัฒนาศักยภาพของผู้เผยแผ่ 4.3.4 ยอมรับ การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคผันผวน และ new normal	4.3.1 เผยแผ่โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายตามช่วงวัย และความสนใจในแต่ละกลุ่ม /ผู้เรียนสามารถสอบถามได้ และผู้สอนสามารถตอบคำถามได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล 4.3.2 ผู้เผยแผ่มีทักษะในการสื่อสาร การใช้ภาษาต่างประเทศ และการใช้สื่อช่องทางการในการสื่อสาร และมีศักยภาพในการผลิตสื่อที่น่าสนใจ 4.3.3 สร้างยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่เชิงรุกด้วยการพัฒนาหลักสูตรผู้เผยแผ่อย่างมีมาตรฐาน 4.3.4.1 พัฒนายุทธศาสตร์การเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง โดยสร้างกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วม 4.3.4.2 การเผยแผ่ผ่าน social media จำเป็นต้องคำนึงถึงทัศนคติ ความหลากหลายทางพื้นที่ วัฒนธรรม และปัจเจกบุคคล เพื่อป้องกันความไม่เข้าใจและถูกวิจารณ์เชิงลบในวงกว้าง

ตัวอย่างโครงการและกิจกรรม ได้แก่ (1) เครือข่าย วันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลโลก ยกตัวอย่างเช่น อินโดนีเซีย โดย สมาคมชาวพุทธแห่งอินโดนีเซีย (วาอุบี WALUBI) จับมือกับองค์กรพุทธมหายาน เถรวาท วัชรยาน นานาชาติ กว่า 20 องค์กร จัดวิสาขบูชา ณ พระมหาเจดีย์บรมพุทโธ, เวียดนาม คณะรัฐบาลเวียดนามเฉลิมฉลองวิสาขบูชาโลก พร้อมประมุขสงฆ์ 4 นิกายร่วมงาน (Talk News, 2023) ทั้งเถรวาท มหายาน วัชรยาน และอนันมิกาย และผู้นำองค์กรพุทธ 10 ประเทศ ชาวพุทธกว่า 60,000 คน, *ทวีปยุโรป* สหภาพพระพุทธไทยในทวีปยุโรป (ส.ธ.ย.) (The Buddh, 2023) จัดรำลึกวันวิสาขบูชา ณ สำนักงานองค์การสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์, *มาเลเซีย* ประเทศมลายู จัดวิสาขบูชา ไม่เกี่ยงเชื้อชาติ (Banmuang, 2023) ณ ศูนย์สมาธิรัฐสลังงอร์, *ออสเตรเลีย* จัดวิสาขบูชานานาชาติ วันสำคัญของโลก”

(Banmuang, 2023) (2) *ดักบาตรพระนานาชาติ* ในประเทศต่างๆ เช่น วัดไทยกุสินาราช ดักบาตรพระสงฆ์ นานาชาติ ถวายเป็นพระราชกุศล ร.9 (Thai Rath, 2018) (3) *จุดโคมประทีป* บันทึกสถิติโลก “กินเนสส์ เวิลด์ เรคคอร์ด” (Guinness World Records) การลอยโคมพร้อมกันมากที่สุดในโลก โดย สถาบันสมาธิทางสาย กลาง ณ ม.ฟิลิปปินส์ วิชาเยา วิทยาเขตเมียวเกา และในปี พ.ศ. 2557 การจุดโคมประทีปแห่งสันติภาพ แปรเป็น ตัวอักษรว่า “World Peace through Inner Peace” และแผนที่ฟิลิปปินส์ ในงาน “แสงแห่งสันติภาพ” (The Light of Peace) เป็นสถิติจุดโคมลานให้เป็นภาพมากที่สุดในโลก (World Largest Flaming Images Using Candles) จำนวน 56,680 โคม (Dharma Media Department, 2014) ณ หมู่บ้านสะวันนา เมืองอีโลอีโล เป็นต้น

4.4 มาตรการเสริมพลังเครือข่ายองค์กรพุทธและพุทธศาสนิกชนทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ

ในการบริหารจัดการเครือข่ายองค์กรพุทธที่มีประสิทธิภาพ คือ เมื่อมีปัญหาต้องหาทางจัดการ ควบคุม และแก้ไข บางครั้งเกิดนวัตกรรมใหม่ บางครั้งนำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาพัฒนา ปรับปรุง เชี่ยว กระชับ ให้ขับเคลื่อนให้ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในรูปแบบเครือข่าย ดังนี้

มาตรการเสริมพลังเครือข่ายองค์กรพุทธและพุทธศาสนิกชน ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ	แนวทาง: ป้องกัน แก้ไข พัฒนา ต่อยอด
4.4.1 หลีกเลียง การวิพากษ์วิจารณ์องค์กรพุทธด้วยตนเอง 4.4.2 เปลี่ยนแปลง วิธีการทำงานจากองค์กรเดี่ยวๆ สู่การ ทำงานรูปแบบเครือข่ายองค์กรพุทธ 4.4.3 ปรับปรุง วิธีการทำงานจากเดิมที่คณะสงฆ์ทำงานกันเอง สู่การทำงานร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กร พุทธนานาชาติ 4.4.4 ยอมรับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ทุกองค์กร หน่วยงานไม่สามารถทำงานขยายใหญ่ได้ด้วยตนเอง แต่ต้อง อาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน	4.4.1 ยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ไม่ว่าร้าย ไม่ทำ ร้ายกัน 4.4.2 บูรณาการ ประสานงานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานในระดับเครือข่าย องค์กรพุทธ 4.4.3.พัฒนาความสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและองค์กรพุทธนานาชาติ ด้วยการสร้าง กิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วน 4.4.4.พัฒนาต่อยอดการทำงานเครือข่ายด้วย (1) ความร่วมมือ (2) ตั้งขยายเครือข่ายองค์กรพุทธ ในรูปแบบสมัชชา และสหภาพ

ตัวอย่างโครงการและกิจกรรม เช่น 1.เครือข่ายสมัชชาสงฆ์และสหภาพพระธรรมทูตในต่างประเทศ (The Sangha Supreme Council of Thailand, 2022) นำโดย สมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม และประธานสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ 2.เครือข่าย “โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข” (Naewna, 2023) นำโดย สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ กรรมการมหาเถรสมาคม, ประธานกรรมการฝ่ายสาธารณูปการ ขับเคลื่อนผ่านองค์กรภาครัฐและเอกชนกว่า ๒๐ องค์กร 3. เครือข่ายองค์กรพุทธฆราวาส เช่น สมาคมโซกะ กักไก (Soka Gakkai Thailand, 2019) ปฏิบัติพุทธศาสนamahayana ส่งเสริมกิจกรรมด้านสันติภาพ วัฒนธรรม และการศึกษา, สมาคมริชโช โคเซไค (立正佼成会) (Rissho Kosei-kai International, 2018) เป็นองค์กรพุทธมหายาน มุ่งเน้นบรรยายและศึกษา สัทธรรมปุณฑริกสูตร (Lotus Sutra) เคารพบรรพบุรุษ ปรับคำสอนให้ทันสมัย มุ่งเน้นสร้างสันติภาพ นำพุทธธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน, มูลนิธิไตรรัตน์ภูมิ (Khaosod, 2022) โดย กา กัน มาลิก นักแสดงชื่อดังของอินเดีย มุ่งส่งเสริม เผยแผ่ และฟื้นฟูพุทธศาสนาใน

อินเดีย ด้วยโครงการบริจาคพระพุทธรูปจากคนไทย 84,000 องค์ สู่ชาวอินเดีย พลิกฟื้นคืนพระพุทธศาสนาสู่มาตุภูมิ

บทสรุป

โดยหลัก “ปธาน 4” ในการป้องกัน แก้ไข พัฒนา รักษาและยอด เป็นการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้น เพื่อให้การขับเคลื่อนงานขององค์กรพุทธต่างๆ ทั่วโลกเผยแผ่ได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวทางการเผยแผ่ตามหลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 ใน “โอวาทปาติโมกข์” ว่าด้วยการเผยแผ่โดยไม่เบียดเบียนกัน ไม่ว่าร้ายไม่ทำร้ายกัน และมีความอดทนอดกลั้น เพื่อมีพระนิพพานเป็นเป้าหมาย ซึ่งหลักการอุดมการณ์ นี้ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 3 นิกายมหายาน วัชรยาน และเถรวาท โดยยึดหลักมีความรัก เมตตา กรุณา สามัคคี ให้อภัยกัน เพื่อให้เกิดสันติภายในและสันติภาพของโลก ดังนั้น เครือข่ายองค์กรพุทธนานาชาติ ทั้งระดับผู้นำและองค์กร ต้องมีวิสัยทัศน์เดียวกัน ทำงานเป็นเครือข่ายใช้เทคโนโลยี พัฒนาบุคลากร ทั้งสันติภายในและศักยภาพการเผยแผ่ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม และพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ทำความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในแง่บุคลากร ความรู้ และเทคโนโลยี เพื่อถ่ายทอดต่อยอดความรู้ความสามารถ การใช้เทคโนโลยี และสื่อ Social Media ในการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเตรียมรับมือกับพื้นที่เผยแพร่ใหม่ๆ เช่น Facebook, You tube, Twitter, Tik Tok , Metaverse, Application เป็นต้น ซึ่งเป็นพื้นที่ของคนรุ่นใหม่ (Next Generation) ในโลกยุคนี้

References

- Banmuang (2022). *Visakha Bucha, Dhammakaya Temple invites to circulate through the Metaverse*. Retrieved June 15, 2023, From <https://www.banmuang.co.th/news/education/280432>
- Banmuang (2023). *Australia Organized International Vesak Day*. Retrieved June 7, 2023, from <https://www.banmuang.co.th/news/politic/328185>.
- Banmuang (2023). *Malay Buddhists participate in Vesak Day*. Retrieved June 7, 2023, from <https://www.banmuang.co.th/news/region/328477>.
- BBC News Thai (2022). *The number of irreligious people in England is on the rise*. Retrieved June 14, 2023, from <https://www.bbc.com/thai/articles/clwgdengqlvpo>
- CSOTC (2017). *Enterprise Risk Management Integrating with Strategy and Performance Executive Summary*. Retrieve July 28, 2022, from <https://www.coso.org/SitePages/Home.aspx>
- Dharma Media Department (2014). *The Light of Peace in the Philippines*. Retrieve June 10, 2023, from http://dhamma-media.blogspot.com/2017/10/blog-post_36.html
- DMC.TV (2023). *Lighting and floating lanterns for world peace in the Philippines*. Retrieve June 10, 2023, from <https://dmctv.a15829>
- Giles, Sunnie (2018). *How VUCA Is Reshaping the Business Environment, And What It Means for Innovation*. Retrieved June 10, 2023, from <https://www.forbes.com>.

- Interview with *Professor Emeritus Sukanya Sudbanthad*, Royal Institute, Committee on Religion, Morality, Ethics, Arts and Culture, Senate 2008 - 2011, 3 January 2023.
- Kapook (2023). *Insult! Releasing 4 tons of catfish into the Chao Phraya River on Visakha Bucha Day*. Retrieved June 18, 2023, from <https://highlight.kapook.com/view/233682>
- Khaosod (2022). *Trirattanaphum Foundation, Bollywood Star Prakakan*. Khaosod. Retrieve June 15, 2023, from https://www.khaosod.co.th/newspaper/newspaper-inside-pages/news_7001729
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Naewna (2023). *Somdet Phramaha Wirawong join hands with 15 organizations to move forward the project 'Wat Pracha Rat' Phase 2*, Retrieve May 5, 2023, from <https://www.naewna.com/local/712871>
- Namprom, Thum (2019). *VUCA World...volatility, uncertainty, complexity, ambiguity*. Retrieved June 10, 2023, from <https://reder.red/vuga-world-18-12-2019/>
- National Office of Buddhism (2020). *Basic information on Buddhism for the year 2018 - 2020*. Retrieved May 4, 2023, from [https://www.onab.go.th/cms/s1/u213/Basic information on Buddhism_year_.pdf](https://www.onab.go.th/cms/s1/u213/Basic%20information%20on%20Buddhism_year_.pdf)
- National Science Museum Organization (2019). *Risk Management*. Retrieved June 3, 2023, from <http://www.thai-science-museum.com/risk>.
- Norarat Funchian (2019). *Promoting Thai education to cope with the VUCA world*. Retrieved June 10, 2023, from <https://www.truelookpanya.com/education/content/76134>
- Oraphan Butkatanyu (2021). *Teachers Council of Thailand Library, New way of life and education to develop Thai children with the power of digitally intelligent teachers*. Retrieved June 3, 2023, from https://elibrary.ksp.or.th/index.php?lvl=cmspage&pageid=4&id_article=247
- Phrakhrusamu Sanitwong Wuttiwangso (2023). *The Scenario of International Buddhist Organization Network's Motion for the Sustainable Propagation of Buddhism*. (Doctoral Dissertation). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phrakhrusamu Thanachot Chiratham (2018). *An Analytical Study of Buddhist Methods to Solve Youth Violence Problems*, <http://cmuir.cmru.ac.th/handle/123456789/999>
- PPTV (2023). *Dalai Lama apologizes knot the clip kissing the boy's mouth*. Retrieved June 15, 2023, from <https://www.pptvhd36.com/news/ต่างประเทศ/194273>
- Rissho Kosei-kai International (2018). *Living with Buddhism in Everyday Life*. Retrieved May 5, 2023, from <https://rk-world.org/wp-content/uploads/>
- Soka Gakkai Thailand (2019). *International Value Creation Society*. Retrieved May 5, 2023, from <http://www.sgt.or.th/about-us/>.

- Srinakharinwirot University, Faculty of Science (2014). *Risk management (RM)*. Retrieved July 28, 2022, from <https://science.swu.ac.th/Default.aspx?tabid=12468&language=th-TH>
- Talk News (2023). *Government and Vietnamese Buddhists Celebrate World Vesak Day*. Retrieved June 7, 2023, from <https://www.talknewsonline.com/546912/>
- Thai Rath (2018). *Wat Thai Kusinara Alms Giving to International Monks Dedicated to King Rama IX*. Retrieve May 5, 2023, from <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1396208>
- Thairath (2023). *Drama! the deputy director of NOB*. Retrieved June 15, 2023, from <https://www.thairath.co.th/news/society/2702109>
- The Buddh (2023). *UN & UTSE commemorating the Vesak Day in Geneva*. Retrieved June 15, 2023, from <https://thebuddh.com/?p=70956>.
- The Sangha Supreme Council of Thailand. (2022). “Report of the number of monks residing abroad in the year 2022 (Maha Nikaya)”. Retrieved June 15, 2023, from <http://mahathera.onab.go.th/index.php?url=mati&id=11578>
- The Standard (2023). *Tens of thousands of Buddhists release lanterns for Vesak Day in Borobudur, Indonesia*. Retrieve June 10, 2023, from <https://thestandard.co/celebrate-world-vesak-day-indonesia/>
- Thich Truc Thai Minh (2023). *LEARNING TO CALM ONE’S MIND - MEDITATION SESSION OF THE 7,000 SUMMER RETREATANTS*. Retrieved June 15, 2023, from <https://bit.ly/7000vietnams>
- Tibet.net (2023). *H.H. the 14th Dalai Lama attends the final day of 634 monks and nuns ordained*. Retrieved June 15, 2023, from <https://twitter.com/NetTibet/status/>
- UDIA (2023). *Signing of a Cooperation Agreement (MOU) for the 38 Auspicious Life Questions Competitive Examination Project*. Retrieved June 15, 2023, from https://bit.ly/TKN_indonesia
- Wni.inbuddh (2023). *Most adolescents do not have religion because they do not know True Buddha Teachings*. Retrieved June 15, 2023, from https://bit.ly/wni_inbuddh

